

Magánjogi esettár.*)

Alapítvány. Minthogy az örökidőkre érvényesen létrejött alapítvány megszüntetése a rendeltetésszerű használat hiánya, avagy a célkitűzéssel kapcsolatos cselekmények elmulasztása miatt csak akkor követelhető, ha ez az alapítólevélben feltétlenül ily értelemben kikötöttet, ilyen megszüntető feltétel azonban az A) alattiban nincsen kikötve; és

minthogy az alapítvány szabályellenes kezelése vagy az alapítólevélben elvállalt kötelezettség teljesítésének elmulasztása az alapítvány kezelőjével szemben az adott esetben csak arra jogosítja fel az alapítót, hogy ebbeli sérelmük orvoslását az alapítólevélben felállított módon, tehát az ott megjelölt egyházmegyei hatóságnál, amennyiben az itt sikerrel nem járna, a felsőbb felügyeleti önkormányzati egyházi hatóságoknál, legvégső fokon az 1895. évi XLIII. t.-c. 20. §-hoz képest a vallás- és közoktatásügyi miniszternél, mint legfelsőbb felügyeleti hatóságnál szorgalmazhassák, a felperes a saját kijelentése szerint azonban még az egyházmegyéhez sem fordult vélt sérelmével. P. I. 2407/1925.

Gyermek törvényességének megtámadása. Amidőn az apa gyermekeinek születéséről tudomással birt és a születés elteltétől számított hosszú időn át (a jelen esetben az utolsó gyermek születésétől számított tizenkét éven át) a születés törvényességét sem keresettel, sem egyébként nem támadta meg s ebben akadályozva sem volt, a születés törvényességét az apa elhalálása után az ő jogán az oldalrokonai sem jogosultak megtámadni. P. I. 1514/1924.

Haszonélvezeti ingatlan visszabocsátása. A haszonélvezet a haszonélvező nem vitás halála napjától kezdve megszűnt s így alperesnek visszadási kötelezettsége ekkor beállott s ennek következtében felperes, mint tulajdonos, a birtokbocsátást a haszonélvezet megszünte után nyomban jogosított volt követelni.

Ennek nem volt akadálya, hogy alperes az ingatlant megművelte, mert ez nem a haszonélvezővel kötött haszonbérleti szerződés alapján történt, minek hiányában alperesnek nincs jogcíme a haszonélvezet tárgyul szolgált dolognak a haszonélvezet megszünte után való további használatára és ebből folyólag a termés beszédésére. P. VI. 280/1925.

(A döntés azt hangsúlyozza, hogy az ingatlan visszabocsátási kötelezettség azért nem tolódik ki a gazdasági év végére, mert a megművelés nem a haszonélvezővel kötött bérleti szerződés alapján történt. A döntés, nézetünk szerint téves, az indokolás ki nem elégítő. Bérleti szerződés esetén is a megművelés, illetve a gazdasági év letelte előtti visszaadással járó elszámolás zavarainak elkerülése volt a valódi ok, amiért a visszabocsátás a gazdasági év végére kitolatott, amikor az elszámolás simán megejthető. Tisztán az a célszerűségi elv és nem a bérleti szerződés valamely sajátossága okozta, hogy a bírói gyakorlat az ingatlan visszaadásának időpontját a gazdasági év végére tette. A merev dogmatika alapján még bérleti szerződésnél is azonnal visszaadandó volna az ingatlan, mert a halállal véget ért a haszonélvezet és a bérlo csak a

*) E cím alatt állandó rovatként fogjuk közölni a Kuria gyakorlatát és lehetőség szerint terjedelmét bővíteni fogjuk.

haszonélvező jogának keretén belül nyerhet jogokat a haszonélvezőtől. A *nemo plus iuris* elv szerint a halállal véget érven a haszonélvezet, a haszonélvező által engedett jognak is véget kellene érnie.)

Haszonbérlet megszüntetése. A felperest az alperesnek a haszonbérletből való kimozdítására irányuló kereseti kérelmével el kellett utasítani; mert jóllehet a bérösszeg megfizetésének elmulasztása a haszonbéri szerződés megszüntét vonja maga után még akkor is, ha ez a fizetési késedelem következményeül szerződésileg nincsen kikötve; azonban a mulasztásnak ez a jogkövetkezménye csak a szerződésben világosan és félre nem érthetően haszonbér gyanánt megjelölt szolgáltatásnak elmulasztása esetében áll be, a jelen esetben azonban, amidőn nem a haszonbéri szerződésben kötelezett, hanem a gazdasági év lejártá után és a haszonbéri szerződésben kikötött haszonbérnek a lejárat előtt pontosan történt megfizetése után kibocsátott kormányhatósági rendelet szabályozott és az 1922—23-iki gazdasági évre követelt vitás szolgáltatásról van szó, a m. kir. Kuria úgy találta, hogy eme szolgáltatás fizetésének elmulasztása, jóllehet alperes a fizetést magára vállalta, a méltányosság szerint nem vonhatja maga után a haszonbéri szerződés rögtöni hatályu megszűnésének jogkövetkezményét az alperessel szemben, aki felperes perbeli képviselőjének a felülvizsgálati tárgyaláson előterjesztett nyilatkozata szerint bérfizetési kötelezettségének az eset után is egyébként különben mindenkor és pontosan eleget tett és aki a szóban forgó kormányhatósági rendeletnek nem minden kétséget kizáró tartalmára való figyelemmel, a vitás kérdést illetően a felperessel anélkül bocsátkozhatott perbe, hogy idevonatkozó eljárása és védekezése merőben rosszhiszeműnek volna tekinthető. Psz. 645/1925.

Megbízotti hatáskör túllépése. Anyagjogi szabály, hogy az esetben, ha az ügylet megkötésére megbízott a megbízótól nyert meghatalmazása körét túllépi, a megbízót kötelező joghatályu ügylet létrejöttéről nem lehet szó, mert jogügylet csak a szerződő felek akaratmegegyezésének eredményeként létesülhet, az akaratmegegyezés azonban fogalmilag ki van zárva abban az esetben, ha a felek egyikének megbízotja átlépi megbízásának határait s így nem a megbízójának akaratát juttatja kifejezésre a másik fél előtt. P. VII. 173/1925.

Házgondnok hatásköre. A kir. Kuria úgy találta, hogy a felebbezési bíróság tévedett az anyagjogi jogszabályok alkalmazása körül akkor, amidőn alperes háztulajdonost pusztán házgondnok tényéből kötelezhetőnek tartotta. P. II. 1830/1925.

(Az adott esetben arról volt szó, hogy a házgondnok nagyobb jelentőségű házjavítási munkálatokat rendelt meg a háztulajdonos jóváhagyásával és utóbb a házgondnok hozzájárult a szerződési feltételek megváltoztatásához, nevezetesen felárak felszámításához. A fenti elv mellett is a Kuria az alperes gazdagodása okából valorizációt ítelt meg).

Szerződési feltételek ítéleti módosítása. Egyik félnek sem lehet joga ahhoz, hogy a másik fél a szerződésnek megváltoztatására bírói uton köteleztessék, mert az ily kötelezés a szerződéskötési szabadsággal ellentéves és így az ő elhatározásától függ, vajjon a célzott viszonyok között a szerződésnek megfelelő módosításához hozzá akar-e járulni vagy sem

és az ő belátásától függ annak eldöntése is, vajjon a szerződés felbontásának súlyát veszi-e magára.

A felperes kérelme ugyanis arra irányul, hogy a háboru és az annak következtében beállott gazdasági összeomlás, különösen a pénz elértéktelenedése folytán — a szerződésnek a kifizető birságok és az óvadék összegére vonatkozó rendelkezései az alperes terhére — az ő hozzájárulása hiányában is bíróság megváltoztassanak. A fentebb kifejtettek szerint azonban a felperesnek a szerződés egyoldalú megváltoztatására joga nincs.

Az, hogy a felperes álláspontja szerint, csakis a birságnak és óvadéknak a mai pénzviszonyoknak megfelelő felértékeléséről van szó, a dolog lényegén nem változtat, mert ily felértékeléshez való jogosultságának egyszersmindenkorra való megállapítása a szerződés megváltoztatását jelenti, amelyhez a felek egybehangzó akarata szükséges. P. VI. 4585/1924.

(A valorizációs javaslat a bíróságot felakarja ruházni a szerződés módosításának jogával).

Vétlen felelősség. Az 1874 ; XVIII. t.-c. 1. §-a értelmében az üzemből történt balesetért az a vaspálya társaság felelős, amely az üzemet ellátja.

Adott esetben a felelősségi bíróság meg nem támadott ténymegállapítása szerint az üzemet nem a II-rendű alperes, hanem a „Részvénytársaság villamos és közlekedési vállalatok számára” cég folytatja, amire való tekintettel a felelősségi bíróság helyesen mondta ki, hogy tárgyi felelősség csak az utóbbi vaspálya társaságot terhelheti, mint amely az üzemet folytatja,

ellenben II-rendű alperes csupán azon az alapon, hogy ő az üzem tulajdonosa, felelősséggel nem tartozik. P. VI. 3497/1925.

(Állandó gyakorlat).

Fizetés — több rendbeli tartozás. Többrendbeli pénztartozással terhelt adós által a törlesztendő tartozás megjelölése nélkül teljesített fizetést az anyagi jog szabályai szerint a korábban lejárt tartozásra teljesítettnek kell tekinteni és csak amennyiben egyidőben lejárt tartozásokról van szó, az esetben fordítandó a fizetés az adósra terhesebb tartozás törlesztésére. P. VII. 7017/1924.

Hitvestársi örökösödés. Ha a házasság érvénytelenítése, vagy felbontása, vagy az ágytól és asztaltól való elválasztás iránt indított perben az egyik házastárs halála miatt a bíróság érdemben nem dönthetett, akkor is vizsgálni lehet és kell az örökösödési igények szempontjából azt, hogy a felhozott tények alkalmasak voltak, avagy lehettek volna-e a házasság érvénytelenítésére s illetve arra, hogy a házassági kötelék az életbenmaradt házastárs hibájából felbontassék, vagy, hogy ugyanebből az okból az ágytól és asztaltól való különválás elrendeltessék; s ha úgy találja a bíróság, hogy ezek az eshetőségek fennforogtak s megfelelő bizonyítékok is merültek föl, abban az esetben joga van az örökösödési per bírójának arra is, hogy a hitvestársi örökösödési jog elenyészését

itéletileg kimondhassa annak ellenére is, hogy a házasságot érvénytelennek nem nyilvánították, sem fel nem bontották, sem a házastársakat ágytól és asztaltól el nem választották. P. I. 2839/1924.

(A döntés egyezik a Bsz. 1534. §. 2-ik bekezdésében felállított szabállyal, de v. ó. a 218. sz. elvi határozattal, amelyet az a döntés is fenntart).

Anya köteles része. Minthogy az örökhagyóra anyjától kiházasításul hárult ingók az anyára nézve ági vagyonnak tekintendők, tehát azokból az anyát kötelesrész illeti, a felebbezési bíróság felperesnek a hagyatéki ingók tekintetében kötelesrészhez való igényét is jogszabálysértés nélkül állapította meg. P. I. 2499/1924.

(Az anya, illetve általában a szülő kötelesrész iránti igénye akkor korlátozódik az ági vagyonra, ha a szülő az örökhagyó házastársával áll szemben, amikor tehát a nem ági vagyonban a törvényes öröklésre nem a szülő, hanem a házastárs hivatott.)

Örökjog. A magy. kir. Kuriának állandó gyakorlata szerint az 1840. VIII. t.-c. 18. §-ának a volt jobbágyok özvegyeinek ellátásáról szóló rendelkezései a városi polgárok özvegyeire nem alkalmazhatók, hanem ezekre az általános jogszabályok irányadók, amelyek szerint az özvegyet férje egész vagyonának haszonélvezete megilleti s ennek a jognak a korlátozását a férj leszármazó örökösei csak annyiban kérhetik, amennyiben az egész hagyatéék jövedelme az özvegynek a férj társadalmi állásához és vagyoni helyzetéhez mért lakáshoz és tartáshoz való igényét — amelynek megállapításánál azonban az özvegy saját vagyonának jövedelme is számításba veendő — meghaladja.

Ezekből folyóan csupán azon az alapon, hogy a felperesek az örökhagyónak első házasságából származott ivadékaik, az alperes pedig az örökhagyónak második felesége volt, a felebbezési bíróság az alperes özvegyi jogát a férjjel közösen lakott háznak, a többi hagyatékból pedig egy gyermekrésznek a haszonélvezetére tévesen korlátozta. P. I. 4516/1924.

Jogirodalom.

Jogirodalmunk állapota. Szladits vázlatos könyvét (I. Polgári Jog I. évf. 332. l.) az utolsó évek magánjogának mozgalmas anyagáról, nemcsak azért olvastuk nagy érdeklődéssel, mert itt első ízben láttuk (természetesen mesteri tollal) egybefoglaltan s tehát egész jelentőségében a részletváltások tucatjait, melyek az egésznek arcát is eléggé elmásítják: hanem mivel körülvezette gondolatainkat a magyar jogi élet különböző tényezőin is. Tankönyvétől eltérőleg ezuttal az irodalmat is jelezte a szerző. Nem ugyan kimerítően és egyenletesen, hisz pl. a mérlegvalódisági rendeletnek vagy az állatforgalmi szavatosságnak íróit megemlíti, de senkit a valorizáció terén, — hanem inkább utalásként a rövid összefoglalásban ki nem tűntethető további részletekre. Végignézve a megemlített és meg